

ВИСВІТЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПЕРЕХОДУ ПАРАФІЙ З УПЦ В ПЦУ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Лушев Олександр,

магістрант I-го року навчання

історичного факультету

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

e-mail: oleksandrlyushev2000@gmail.com

Науковий керівник: **Алексієвець Леся,**

доктор історичних наук, професор,

кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

Релігія в житті людини займає важливе місце. Так, згідно опитувань Центру Разумкова [1], результати якого були опубліковані в грудні 2023 року, рівень релігійності на заході України становив 84% [1, с. 29]. Відвідують богослужіння в цьому регіоні 81,7% [1, с. 42] опитаних. Показник довіри до церкви тут 71,8% [1, с. 57]. Отже, згідно наведених показників Тернопільська область належить до регіону з високим рівнем релігійності.

Таблиця 1

Назва релігійної організації (РО)	Релігійних громад, монастирів та управлінь, станом на ... (к-сть.; % від заг. к-сті. РО; %+)			
	01.01. 2018 [2]	01.01. 2021 [3]	01.01. 2022 [4]	01.01. 2023 [5]
Загальна кількість РО в Тернопільській обл.	1833	1843	1846	1851
Українська православна церква (мп)	122; 6,7%	96; 5,2%; - 21,3%	96; 5,2%; 0%	86; 4,7%; -10,5%
Православна церква України	511; 27,9%*	608; 33%; +19%	609; 33%; 0%	620; 33,5%; +1,8%
*за 2018 р. зведені дані по кількості громад УПЦ КП та УАПЦ Таблиця складена відповідно до статистичних даних ДЕСС та Міністерства культури України [2; 3; 4; 5].				

З часу надання об'єднаній Православній Церкві України (далі – ПЦУ) Томосу в 2019 р. змінилась структура належності релігійних організацій (далі – РО) до православних Церков. Українська автокефальна

Православна Церква (далі – УАПЦ) та Українська Православна Церква – Київський Патріархат (далі – УПЦ-КП) самоліквідувались, а їхні парафії перейшли до новоутвореної структури – Православної Церкви України. Також частина релігійних громад Української Православної Церкви (московського патріархату) (далі – УПЦ (мп)) почали приєднуватись до ПЦУ. Так, зазначимо, що у 2018 р. РО УПЦ (мп) на території Тернопільської області налічувалось 122. Основні процеси перереєстрації (зміни канонічної підлеглості) відбулись до 2021 року. Бачимо, що, згідно таблиці 1, кількість релігійних організацій ПЦУ в період 2018–2021 років зросла з 511 до 608 (+19%). У 2021 р. процеси переходу майже зупинились. Новим поштовхом до переходу громад УПЦ (мп) до ПЦУ стало повномасштабне вторгнення російської федерації (далі – рф) в Україну в 2022 р. Згідно статистичних даних, УПЦ (мп) станом на 1 січня 2023 р. порівняно з 1 січня 2022 р. втратила ще 10,5 % своїх громад на Тернопільщині. Даних станом на 1 січня 2024 р. Державна служба з питань етнополітики та свободи совісті (далі – ДЕСС) ще не опублікувала, відтак немає змоги описати найновіші статистичні відомості.

Процеси переходу парафій супроводжувались висвітленням у місцевих та всеукраїнських засобах масової інформації (далі – ЗМІ). Серед ЗМІ можна виокремити друковані та онлайн-ресурси. Зосередимось на останніх.

Найцікавішими для дослідників є місцеві новинні ресурси. Так найбільшими локальними інформаційними сайтами в досліджуваній Тернопільській області є: сайт міста Тернополя (<https://www.0352.ua>), 20 хвилин – Новини Тернополя (<https://te.20minut.ua>), Суспільне Новини Тернопіль (<https://suspilne.media/ternopil>). Також було проаналізовано всеукраїнські новинні ресурси: ТСН (<https://tsn.ua>), Подорожці (<https://podrobnosti.ua>). Окремо варто відзначити публікації релігійних та конфесійних ЗМІ. Важливе місце у висвітленні релігійних процесів в Україні займає Релігійно-інформаційна служба України (далі – РІСУ). Пропагандистські функції, по захисту УПЦ (мп), виконує сайт Союз Православних Журналістів (далі – СПЖ) (<https://spzh.online>).

У дослідженні аналізується період кінця 2018 р. – початку 2024 р. Моніторинг сайтів здійснювався за хеш-тегами та пошуковими запитами: «релігія», «УПЦ мп», «ПЦУ», «перехід».

На сайті «сайт міста Тернополя» (<https://www.0352.ua>) за вказаний період висвітлено 16 новин, пов'язаних з переходами парафій. Новини написані професійно, щоразу зазначається справжню приналежність УПЦ до московського патріархату. Широко висвітлено процес переходу громади села Трибухівці, думки жителів села їхні мотиви переходу. Зокрема, Марія Букачик, жителька с. Трибухівці, зазначає: «Проголосували, демократично, без криків, без шуму. Дійсно в цій

старовинній церкві, такій вимоленій, зробили свою справу. Далше пішла офіційна частина – протоколи, звертання» [6]. Варто зазначити, що одночасно в одній статті може висвітлюватись декілька переходів. Так, зокрема, у публікації «На Тернопільщині ще одне село покинуло Російську церкву» від 25 січня 2019 років, зазначається, що під юрисдикцію ПЦУ перейшло 9 парафій УПЦ (мп) [7]. В статті від 2 березня 2019 року вказано, що таких парафій вже налічувалось 24. Тут цінною інформацією є слова владики Нестора Писика (ПЦУ), щодо переходу священників разом із громадами. Він зазначає, що в області вже деякі священники заявляли про свій перехід разом з громадою до Православної церкви України. Проте більшість отців з Московського патріархату стоїть на своєму, відмовляючись від об'єднання в Українській Православній Церкві [8]. Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну риторика видавництва загострилась, так, на сайті почали з'являтися новини із заголовками: «Кому не подобається, хай їде в Москву»: на Тернопільщині громада вийшла з УПЦ МП, священник пішов сам [9]. В останніх статтях особливу увагу журналісти звертали: на мову богослужінь, розписів, позиції духовенства УПЦ (мп).

Сайт 20 хвилин – Новини Тернополя (<https://te.20minut.ua>) менше уваги приділяв питанням переходу парафій. На сайті знайдено близько 10 новин за цією тематикою. Вони є узагальнюючими і констатують конкретну кількість переходів.

Також варто зауважити, що редакція «20 хвилин» інколи некомпетентно затосовує аббревіатури «УПЦ». Так, в статті від 3 лютого 2019 р. «Два замки на церковних дверях: громада села на Шумщині хоче перейти до УПЦ, але їм не віддають ключі від храму» під УПЦ мають на увазі ПЦУ, називають ПЦУ «Українською Помісною Церквою» [10].

Такі процеси, інколи, супроводжувались конфліктами між двома частинами прихожан (тих котрі «за» зміну канонічної юрисдикції, та тими хто «проти»), можливі навіть сутички [11]. У лютому 2019 р., згідно з повідомленням сайту міста Тернополя, у селі Гніздичне відбулась Штовханина у храмі на Тернопільщині: є постраждалих [12]. У таких повідомленнях редакція сайту міста Тернополя не висловлює своїх думок, щодо винуватців конфлікту, не займає позиції жодної зі сторін.

У всеукраїнських ЗМІ також висвітлюють процеси переходу. Але здебільшого, центральні телеканали цікавили конфліктні випадки між прихильниками двох церков. Так, в сюжеті ТСН від 15 лютого 2019 р. розповідається про конфлікт між парафіянами у селі Дунаїв. Журналісти висвітлили обидві точки зору, дотримано правил журналістської етики та об'єктивізму. Проте, все ж, певне упередження журналістів до УПЦ (мп) відчувалось. Взагалі лютий 2019 р. позначився двома сюжетами ТСН про парафії Тернопільщини. Другий, виключно інформаційний, без

додаткових суджень, про події у с. Гніздичне датований 11 лютого 2019 р., де прихильники і противники переходу молились просто неба.

Пропагандистський ресурс «Союз православних журналістів» здебільшого у сюжетах та статтях перекручує факти, греко-католиків називає уніатами, вірних Православної Церкви України – розкольниками. Відео-сюжети СПЖ висвітлюють процеси переходу громад від УПЦ (мп) до ПЦУ як захоплення храмів. Часто подають неправдиву інформацію, щодо кількості вірних певної конфесії, неугодні коментарі під своїми дописами вони видаляють. Декілька днів тому сайт СПЖ перестав працювати, тому зробити його повноцінний аналіз не вдалось.

Висновки. Отже, і місцеві, і всеукраїнські ЗМІ висвітлювали тему переходу громад із УПЦ (мп) в ПЦУ. Об'єктивне висвітлення є необхідним у контексті побудови вільного та демократичного українського суспільства. Пропагандистські видання повинні бути заборонені, як такі, що розпалюють міжконфесійну ворожнечу, а їхні журналісти за такі дії мають нести кримінальну чи адміністративну відповідальність. Варто зазначити, що багато у об'єктивному розгляді подій навколо переходів відграють саме місцеві ЗМІ. Вони ж і задають теми для всеукраїнських інформаційних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українське суспільство, держава і церква під час війни. Церковно-релігійна ситуація в Україні-2023 (Інформаційні матеріали). URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/19/2023-Religiya-F.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Звіт про мережу релігійних організацій. Станом на 1 січня 2018 року. URL: https://risu.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_70440_FORMA_I_-_2018.xls (дата звернення: 11.04.2024).
3. Звіт про мережу релігійних організацій. Станом на 1 січня 2022 року. URL: <https://dessa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/Form1-2021-public3.xls> (дата звернення: 11.04.2024).
4. Звіт про мережу релігійних організацій. Станом на 1 січня 2022 року. URL: <https://dessa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/Zvit-pro-merezhu-relihiynykh-orhanizatsiy-Form1-2022.xlsx> (дата звернення: 11.04.2024).
5. Звіт про мережу релігійних організацій. Станом на 1 січня 2023 року. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1DPcG1qbaPVIWEDo39b70mlyjvRLtwpJR/edit?usp=sharing&oid=101236368954132592304&rtopof=true&sd=true> (дата звернення: 11.04.2024).
6. Сайт «0352. Сайт міста Тернополя»: На Тернопільщині три парафії перейшли до Помісної церкви (ВІДЕО). 10 січня 2019 р. URL: https://www.0352.ua/news/2269411/na-ternopilsini-tri-parafii-perejsli-do-pomisnoi-cerkvi-video#goog_rewarded (дата звернення: 13.04.2024).
7. Сайт «0352. Сайт міста Тернополя»: На Тернопільщині ще одне село покинуло Російську церкву. 25 січня 2019 р. URL: <https://www.0352.ua/news/2284731/na-ternopilsini-se-odne-selo-rokinulo-rosijsku-cerkvu> (дата звернення: 13.04.2024).
8. Сайт «0352. Сайт міста Тернополя»: На Тернопільщині від УПЦ МП вже пішло 24 громади. 2 березня 2019 р. URL: <https://www.0352.ua/news/2321167/na-ternopilsini-vid-upc-mp-vze-pislo-24-gromadi> (дата звернення: 13.04.2024).
9. Сайт «0352. Сайт міста Тернополя»: "Кому не подобається, хай їде в Москву": на Тернопільщині громада вийшла з УПЦ МП, священник пішов сам. 5 травня 2022 р. URL: <https://www.0352.ua/news/3382953/komu-ne-podobaetsya-haj-ide-v-moskvu-na-ternopilsini-gromada-vijsla-z-upc-mp-svasennik-pisov-sam> (дата звернення: 13.04.2024).

10. Сайт «20 хвилин – Новини Тернополя»: Два замки на церковних дверях: громада села на Шумщині хоче перейти до УПЦ, але їм не віддають ключі від храму. 3 лютого 2019 р. URL: <https://te.20minut.ua/Podii/dva-zamki-na-tserkovni-dveryah-gromada-sela-na-shumschini-hoche-pereyt-10785125.html> (дата звернення: 13.04.2024).

11. Сайт «0352. Сайт міста Тернополя»: На Тернопільщині московський піп з кулаками кинувся на прихожан ПЦУ та патрульних (Відео). 4 лютого 2019 р. URL: <https://www.0352.ua/news/2293516/na-ternopilsini-moskovskij-pip-z-kulakami-kinuvsa-na-prihozan-pcu-ta-patrulnih-video> (дата звернення: 14.04.2024).

12. Сайт «0352. Сайт міста Тернополя»: Штовханина у храмі на Тернопільщині: є постраждалих. 4 лютого 2019 р. URL: <https://www.0352.ua/news/2293977/stovhanina-u-hrami-na-ternopilsini-e-postrazdalij> (дата звернення: 13.04.2024)